

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Ημερομηνία: Τρίτη 5 Ιανουαρίου 2021
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες
ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η ανάγνωση την εποχή του Διαδικτύου

Στο βιβλίο του Νίκολας Καρ συναντάται και ο προβληματισμός για το πώς επηρεάζει το Διαδίκτυο και οι διάφορες ηλεκτρονικές συσκευές τον τρόπο που διαβάζουμε. Διαγράφεται η αντίθεση ανάμεσα στο γρήγορο, επιφανειακό διάβασμα ενός κειμένου ή μιας είδησης στην ηλεκτρονική οθόνη, σε αντιδιαστολή με το παλιό, καλό, αργό και στοχαστικό διάβασμα, π.χ. των λογοτεχνικών και άλλων βιβλίων.

Κατ' αρχάς παρατίθενται οι θέσεις του Χίτσινγκς¹, που πιστεύει ότι η πόλωση αργό-γρήγορο διάβασμα είναι κάπως ιδεαλιστική. «Όλοι έχουμε διαφορετικές μεταμφιέσεις ως αναγνώστες. Αν, π.χ., διαβάζουμε Τζέιμς Τζόις, το αργό διάβασμα είναι το πιο κατάλληλο. Αν όμως διαβάζουμε τις οδηγίες για ένα καινούργιο πλυντήριο, η ταχύτητα δεν έχει σημασία». Συμφωνεί πάντως ότι το Διαδίκτυο αποτελεί μέρος του προβλήματος. «Μας συνηθίζει σε νέους τρόπους να διαβάζουμε, να κοιτάζουμε και να καταναλώνουμε», λέει, «και κατατεμαχίζει το περιθώριο προσοχής μας». Υποστηρίζει επίσης ότι «το πραγματικό θέμα με το Διαδίκτυο είναι ίσως ότι διαβρώνει την αίσθηση του εαυτού μας, την ικανότητα για το είδος της μοναχικής ευχαρίστησης που δίνει το διάβασμα από τότε που υπάρχει το τυπωμένο βιβλίο».

Τι πρέπει να γίνει λοιπόν; Όλοι οι υπέρμαχοι της αργής ανάγνωσης με τους οποίους μίλησα γνωρίζουν ότι η ολική απόρριψη του Διαδικτύου είναι μη ρεαλιστική, πολλοί όμως πιστεύουν ότι η προσωρινή αποδέσμευση από την τεχνολογία είναι η απάντηση. Ο Γρεγκ Γκάρρυντ, από το Πανεπιστήμιο του Μπαθ, πιστεύει πως ναι. «Δεν είμαι Λουδίτης² - αυτή τη στιγμή είμαι στο "έξυπνο" κινητό μου τσεκάροντας το ταχυδρομείο μου - αλλά καταφέρνω πάντα να κάνω "διακοπές" μέσα στην εβδομάδα: τέσσερις πέντε ώρες με το Ίντερνετ αποσυνδεδεμένο».

Πολλοί πιστεύουν ότι ο υπολογιστής-ταμπλέτα ίσως είναι η απάντηση, αφού είναι ευχάριστος, διασκεδαστικός και δεν θυμίζει δουλειά. Αλλά όσο κι αν αυτός και άλλες παρόμοιες συσκευές είναι καλός ενδιάμεσος τρόπος ανάγνωσης, ιδιαίτερα αν βρίσκεσαι στον δρόμο, δεν υπάρχει τίποτα που να υποκαθιστά ορισμένες πλευρές του χάρτινου βιβλίου. Το δέσιμο του βιβλίου αιχμαλωτίζει μια εμπειρία ή μια ιδέα σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. Και η προσωπική σχέση με το βιβλίο συνεχίζεται όταν τελειώσει το διάβασμα και πάρει τη θέση του στα ράφια της βιβλιοθήκης.

Προσωπικά, δεν ξέρω αν θα μπορούσα να μείνω για πολύ εκτός σύνδεσης με το Διαδίκτυο. Ακόμα και γράφοντας αυτό το άρθρο, έκανα περιηγήσεις ανάμεσα σε ιστοσελίδες, χωρίς να στέκομαι πουθενά για πολύ. Το διάβασμα μέσα στο Διαδίκτυο έχει ενσωματωθεί στην καθημερινότητά μου. Διαβάζω μελέτες και άρθρα στην οθόνη συσκευών και νιώθω πιο άνετα να κοιτάζω τις ειδήσεις από διάφορες πηγές παρά να στηρίζομαι σε μια μόνο γραπτή πηγή. Υποψιάζομαι ότι πολλοί αναγνώστες βρίσκονται στην ίδια κατάσταση.

Αν όμως, όπως εγώ, θέλετε πότε-πότε να διαβάσετε πιο αργά, υπάρχει διαθέσιμη βοήθεια. Μπορείτε να «κατεβάσετε» μια ψηφιακή εφαρμογή που σας επιτρέπει να διαβάζετε με την ησυχία σας, κόβοντας τη σύνδεση με το Ίντερνετ. Ή, αν θέλετε να αφαιρέσετε τις διαφημίσεις και άλλες περισπάσεις από την οθόνη σας, μπορείτε πάντα να κατεβάσετε την αντίστοιχη εκτός δικτύου εφαρμογή για το «έξυπνο» κινητό σας. Αν ακόμα διαβάζετε, δηλαδή.

1 Χένρι Χίτσινγκς: συγγραφέας «Πώς να μιλάτε πραγματικά για βιβλία που δεν έχετε διαβάσει», που απευθύνεται ειρωνικά σε όσους δεν αγαπούν το διάβασμα.

2 Λουδίτες: ομάδες χειροτεχνών στην Αγγλία (αρχές 19ου αιώνα), οι οποίοι κατέστρεφαν τις υφαντουργικές μηχανές, γιατί τους αντικαθιστούσαν κατά μεγάλους αριθμούς στις εργασίες τους, με αποτέλεσμα την τεράστια αύξηση της ανεργίας στον κλάδο τους. Γενικότερα σημαίνει πλέον τον πολέμιο της τεχνολογικής προόδου.

Κείμενο 2

Η καραντίνα και ο ψηφιακός αναλφαβητισμός

Χθες, έκανα μια γρήγορη έρευνα σε συνομηλίκους μου, ανθρώπους δηλαδή των οποίων οι γονείς είναι περίπου 70-80 ετών. Οι γονείς σας μπαίνουν στο Facebook; Χρησιμοποιούν web banking; Κάνουν Skype ή Zoom ή κάτι αντίστοιχο; Ενημερώνονται από το Internet; Βλέπουν Netflix; Οι πιο χαρακτηριστικές απαντήσεις: «Οι γονείς μου έχουν Facebook, βλέπουν φανατικά Netflix, όμως δυσκολεύονται στη χρήση κινητού (αποστολή μηνυμάτων στο 13033) και ούτε λόγος για web banking». «Οι δικοί μου χρησιμοποιούν smartphone και tablet με σχετική επιδεξιότητα, αλλά αν το πιστεύεις, δεν χρησιμοποιούν ATM (φοβούνται ότι θα καθυστερήσουν στην ουρά, προτιμούν να περιμένουν στο ταμείο). Κάνουμε συχνά facetime, αφού ζούμε μακριά». «Τίποτα από όλα αυτά – μολονότι είναι νέοι σχετικά και τους έχω δείξει πώς να πληρώνουν για παράδειγμα λογαριασμούς online, δεν θέλουν. Θεωρούν ότι δεν είναι γι' αυτούς. Κυρίως η μητέρα μου, δεν θέλει λέει να κάνει κάποια βλακεία».

Τα μέτρα που ελήφθησαν από τα κράτη λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού έχουν αποκαλύψει τα τρωτά σημεία των σύγχρονων κοινωνιών. Στην Ελλάδα χωρίς αμφιβολία ένα από αυτά είναι ο τεχνολογικός ή ψηφιακός αναλφαβητισμός σημαντικού μέρους του πληθυσμού και κυρίως των ατόμων της τρίτης ηλικίας. Τον ένα μήνα που βρισκόμαστε σε καραντίνα, δεν μείναμε εντελώς στάσιμοι. Οι δουλειές προχώρησαν με τηλεργασία, επικοινωνήσαμε με τα νέα μέσα, η αγορά κινήθηκε με online shopping. Μπορεί να μη βγήκαμε από το σπίτι μας, όμως το χάσμα ανάμεσά μας μεγάλωσε. Οσοι δεν ήταν από πριν εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες ένιωσαν αυτό το διάστημα περισσότερο αποκλεισμένοι, πιο μόνοι και ξεκρέμαστοι σε σχέση με εκείνους που είχαν τη διέξοδο του ψηφιακού κόσμου.

Ο ψυχολόγος-ψυχοθεραπευτής Πέτρος Κεχαγιάς, εξειδικεύεται στην τρίτη ηλικία και στην ψυχογηριατρική. Αρκετοί από τους θεραπευομένους του είναι άνθρωποι άνω των 65 ετών. «Υπάρχει μια μεγάλη κατηγορία θεραπευομένων με τους οποίους δεν μπορούσαμε να συνεχίσουμε τις συνεδρίες μέσω Skype γιατί δεν έχουν επαφή με τα νέα μέσα ούτε και τις συσκευές για να τα αξιοποιήσουν. Με κάποιους διατηρούμε αυτή την περίοδο επαφή μέσω τηλεφώνου», λέει στην «Κ». Από τον κύκλο των επαφών του παρατηρεί ότι οι ηλικιωμένοι εκείνοι που ήταν πιο δραστήριοι, αυτοί που έβγαιναν από το σπίτι, πήγαιναν στο καφενείο, είχαν ευρύ κύκλο φίλων, «χτυπήθηκαν» μεν από την καραντίνα, αλλά αντεπεξέρχονται καλύτερα. Βρίσκουν τον τρόπο να επικοινωνούν. «Αυτοί που νιώθουν σήμερα τη μεγαλύτερη μοναξιά είναι εκείνοι που ήταν ούτως ή άλλως απομονωμένοι. Άνθρωποι που δεν είχαν καλές σχέσεις με τους συγγενείς ή ακόμα και τα παιδιά τους και που η κρίση εξάλειψε και τις λίγες επαφές που είχαν μαζί τους. Αυτοί που δεν είχαν υποστηρικτικό πλαίσιο και απλά το κενό αυτό μεγεθύνθηκε».

Η τεχνολογία θα μπορούσε να αποτελέσει στις σημερινές συνθήκες ένα εναλλακτικό υποστηρικτικό πλαίσιο, όμως στους μεγαλύτερους σε ηλικία χρήστες ο φόβος κυριαρχεί. «Οι περισσότεροι φοβούνται μήπως κάνουν κάποιο λάθος. Πιστεύουν ότι ένα λάθος μπορεί να είναι επιζήμιο, ότι μπορεί κάποιος να τους μαλώσει, να κάνουν κάτι που δεν διορθώνεται. Η εμπειρία μου όμως λέει ότι αν κάποιος προσπαθήσει να τους εξηγήσει τις διαδικασίες με ήρεμο και ψύχραιμο τρόπο, ο φόβος θα μειωθεί».

Από το 1980... Εμπειρία, Γνώση και Επιτυχίες

Η καραντίνα μάς προσφέρει χρόνο τον οποίο μπορούμε να αφιερώσουμε μαθαίνοντας στους μεγαλύτερους πώς να πλοηγούνται στα νέα μέσα. «Είναι γεγονός ότι από μια ηλικία και μετά ο άνθρωπος νοητικά δυσκολεύεται να επεξεργαστεί σύνθετες διαδικασίες όπως για παράδειγμα το web banking. Χρειάζεται απλοποίηση των διαδικασιών και ενδεχομένως θα βοηθούσε να τους δίνουμε τις οδηγίες γραπτώς. Όμως δεν ισχύει το ίδιο για την αξιοποίηση του Facebook, το οποίο είναι πιο απλό και τους παρέχει τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με τον κόσμο γύρω τους. Ο εύκολος και διασκεδαστικός τρόπος επικοινωνίας που προσφέρει το συγκεκριμένο μέσο –γραπτά μηνύματα, «αντιδράσεις», φωτογραφίες, βιντεοκλήσεις, σχολιασμοί, αναρτήσεις τραγουδιών κ.ά.– συνεισφέρει στο να αισθάνονται λιγότερο κοινωνικά αποκομμένοι, περισσότερο συνδεδεμένοι και ενεργοί, μέλη ενός μεγάλου –ψηφιακού– συνόλου», καταλήγει ο κ. Κεχαγιάς.

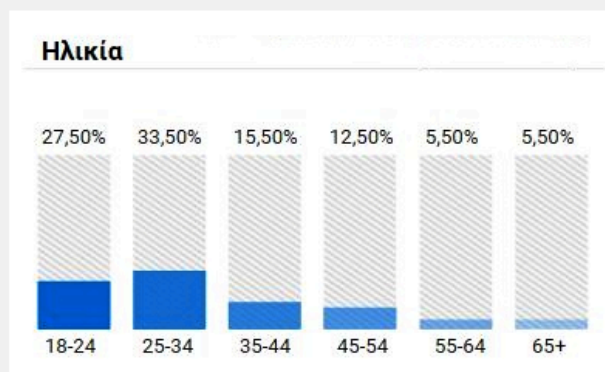
Λίνα Γιάνναρου, Εφ. Η Καθημερινή, 16.04.2020

Κείμενο 3

Στην **Ανοικτή Βιβλιοθήκη** από τις πρώτες κιόλας μέρες της καραντίνας παρουσιάστηκε μια έκρηξη στην επισκεψιμότητα και στη ζήτηση ελεύθερων e-books, αλλά και πληθώρα νέων ψηφιακών βιβλίων έγινε ελεύθερα διαθέσιμη.

Τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την χρονική περίοδο **10/3 έως 9/4/2020** για τον ιστότοπο www.openbook.gr.

- ✓ **767.116** καταφορτώσεις (downloads) ψηφιακών βιβλίων
- ✓ **623.672** διαφορετικοί επισκέπτες (unique visitors)
- ✓ **467%** αύξηση επισκεπτών σε σχέση με τον αμέσως προηγούμενο μήνα
- ✓ **3.744.691** προβολές σελίδων (page views)
- ✓ **1.187** αναφορές (refferals) σε άλλους ιστότοπους
- ✓ **88%** των επισκεπτών προέρχονταν από Ελλάδα, **8%** από Ευρώπη, **3%** από ΗΠΑ, **1%** από τον υπόλοιπο κόσμο
- ✓ **59%** των επισκεπτών συνδέθηκαν από έξυπνο κινητό τηλέφωνο, **35%** από υπολογιστή, **6%** από τάμπλετ

Κείμενο 4

Το ποίημα του Τίτου Πατρίκιου που ακολουθεί δημοσιεύτηκε πρόσφατα στο ψηφιακό περιοδικό Ο αναγνώστης - 05/03/2017 (<https://www.oanagnostis.gr/>)

Προσπάθειες διαλόγου

Κι άκουσα τότε μια φωνή

«θέλω επιτέλους να μιλήσουμε χωρίς προσχήματα και συγκαλύψεις να μιλήσουμε ανοιχτά για σένα, για μένα, για όλους».

«Κι εγώ το θέλω από καιρό, είπα

όμως δεν γίνεται με τόση φασαρία

την αναστάτωση με όσους μπαινοβγαίνουν

φίλους, γνωστούς, επίμονους αγνώστους

με τα τηλέφωνα να χτυπάνε συνεχώς

τα παραφορτωμένα έπιπλα, τ' ακόμα αδιάβαστα βιβλία

τα πιάτα με υπόλοιπα φαγητών

τα ξεραμένα φύλλα που φέρνει μέσα ο άνεμος

τα άσκημα πουλιά που παριστάνουνε τα περιστέρια..»

Και βάλθηκα ν' αδειάζω για τα καλά το σπίτι

Να βγάζω έξω καρέκλες, πολυθρόνες, καναπέδες

βιβλιοθήκες, γραφεία, χαρτόκουτα γεμάτα κάθε λογής γραφτά άλμπουμ με φωτογραφίες,

τηλεοράσεις κι όλα τα ηλεκτρονικά κρεβάτια, στρώματα, ντουλάπες με ρούχα καινούργια και παλιά.

Έκλεισα τα παράθυρα να μην μπαίνει ο θόρυβος

Απ' τ' αυτοκίνητα, τις μηχανές, τις σειρήνες

της αστυνομίας, των ασθενοφόρων, της πυροσβεστικής κλείδωσα την πόρτα, απαγόρευσα την είσοδο σε όλους

έβαλα εμπόδια ακόμα και για τις εποχές

αφού με περισπούσε η χαμηλή μουσική της εναλλαγής

άνοιξης και καλοκαιριού, φθινόπωρου και χειμώνα

έμεινε ο χώρος άδειος, ξαφνικά τεράστιος

όμως αδιαπέραστος στις ξένες παρεμβάσεις.

«Τώρα μπορούμε ελεύθερα να μιλήσουμε

Χωρίς κανείς να μας διακόπτει

Χωρίς τίποτα να μας ενοχλεί».

«Είσαι με τα καλά σου;», ξέσπασε η φωνή.

«Σ' αυτό τον έρημο, νεκρωμένο χώρο

τα λόγια μας θα χτυπούν στους τοίχους

και θα γυρνάνε πίσω

κανείς μας δεν θ' ακούει τον άλλο
μόνο τα όσα λέμε εμείς θ' ακούμε
πιστεύοντας πώς είναι αυτά που λέει ο άλλος.

Όταν αδειάζει ο χώρος αδειάζουμε κι εμείς
μένουμε άδεια τσόφλια, επιπλέουμε στο τίποτα
αναμασώντας τα ίδια μας τα λόγια.

«Αμέσως φέρτα όλα πίσω»,
είπε η φωνή σαν να 'δινε μια προσταγή.
Δεν μπόρεσα να προβάλω αντιρρήσεις
κι άρχισα να φέρνω μέσα ένα - ένα

τα σωριασμένα στο δρόμο πράγματα
αφήνοντας όμως και κάποια έξω.

Όσο για την πόρτα θα την ξανακλείδωνα αργότερα Προς το παρόν την άφησα ν' ανοίγει μ' ευκολία

ΘΕΜΑΤΑ

Θέμα Α

A. Ποιους προβληματισμούς διατυπώνει ο αρθρογράφος του κειμένου 1 σχετικά με τον τρόπο που το Διαδίκτυο επηρεάζει το διάβασμα αλλά και γενικότερα την προσωπικότητά μας; (60 – 70 λέξεις)

Μονάδες 15

B1. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του κειμένου 1 και 2; (Σωστό ή Λάθος). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από τα κείμενα:

1. Το αργό διάβασμα χρειάζεται σε κάθε κείμενο. (κείμενο 1)
2. Η καθολική απόρριψη του διαδικτύου είναι ουτοπική. (κείμενο 1)
3. Ορισμένες πτυχές του χάρτινου βιβλίου είναι αναντικατάστατες. (κείμενο 1)
4. Στην Ελλάδα είναι περιορισμένος ο ψηφιακός αναλφαβητισμός. (κείμενο 2)
5. Ο αρθρογράφος υπονοεί ότι το διάβασμα στην εποχή μας μάλλον δεν προτιμάται. (κείμενο 1)

Μονάδες 10

B2. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο γράφημα (κείμενο 3) θεωρείτε πως επιβεβαιώνουν τις απόψεις που εμπεριέχονται στο κείμενο 2; (εώς 60 λέξεις)

Μονάδες 8

B3.

α. Να εντοπίσετε δύο διαφορετικά στοιχεία προφορικότητας (να είναι 2 διαφορετικοί κειμενικοί δείκτες και όχι 2 διαφορετικά παραδείγματα του ίδιου κειμενικού δείκτη) στο κείμενο 2.

Μονάδες 4

β. Σε τι αποσκοπεί η αρθρογράφος με τη χρήση στοιχείων προφορικού λόγου;

Μονάδες 6

B4.

α. Να ξαναγράψετε το παρακάτω απόσπασμα της τρίτης (3η) παραγράφου του κειμένου μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο τα λόγια του ψυχολόγου-ψυχοθεραπευτή Πέτρου Κεχαγιά που βρίσκονται σε ευθύ λόγο.

Μονάδες 3

«Υπάρχει μια μεγάλη κατηγορία θεραπευομένων με τους οποίους δεν μπορούσαμε να συνεχίσουμε τις συνεδρίες μέσω Skype γιατί δεν έχουν επαφή με τα νέα μέσα ούτε και τις συσκευές για να τα αξιοποιήσουν. Με κάποιους διατηρούμε αυτή την περίοδο επαφή μέσω τηλεφώνου», λέει στην «Κ».

β. Τι κερδίζει ή τι χάνει το κείμενο με την αλλαγή αυτή ως προς την πειστικότητά του;

Μονάδες 5

B5. Να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις- μια στο κείμενο 1 και μία στο κείμενο 2- όπου ο συγγραφέας προκειμένου να ενισχύσει την πειστικότητα του λόγου του, κάνει επίκληση στην αυθεντία.

Μονάδες 4

Γ. Ποιο είναι το ερώτημα (θέμα) που τίθεται στο ποίημα μέσω της διαλογικής μορφής που αναπτύσσεται σε αυτό; Ποια είναι η απάντηση του ποιητικού υποκειμένου σε αυτό και ποια είναι η δική σας; (100-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Δ. Κατά τη διάρκεια της καραντίνας, όπως φαίνεται και στο κείμενο 3, τα ποσοστά της διαδικτυακής ανάγνωσης παρουσίασαν σημαντική άνοδο. Ποια οφέλη θεωρείτε ότι αποκόμισαν τα άτομα που επέλεξαν να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους διαβάζοντας ψηφιακά βιβλία; Σε ποιους άλλους τομείς θεωρείτε ότι συνέβαλε θετικά το διαδίκτυο στην περίοδο της καραντίνας λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού;

Είδος κειμένου: Εισήγηση

Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια

Μέσο: Διαδίκτυο. Διαδικτυακή διαλυκειακή εκδήλωση του Νομού σου με θέμα «Ο ρόλος του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιούργησε η πανδημία».

Αποδέκτης: εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές

Όριο λέξεων: 350 λέξεις

Μονάδες 30